

PENGUASAAN TARANNUM AL-QURAN:
ANALISIS TERHADAP PESERTA TILAWAH AL-QURAN SEKOLAH
MENENGAH KEMENTERIAN DI DAERAH KLANG DAN SEPANG[♠]

(Mastering of Tarannum al-Quran: An Analysis on Participants of al-Quran Reciting Competition in Klang and Sepang Secondary School)

Muhamad Nasir Bin Mohamad Salleh¹, Dr. Sedek Bin Ariffin²

Prof. Dato' Dr. Zulkifli Mohd Yusoff³

ABSTRACT

This research has been conducted based on 66 respondents who had joined 'Majlis Tilawah al-Quran Sekolah-Sekolah' under the Ministry of Education Malaysia. The main purpose of this research was conducted to analyse respondents' mastering in Tarannum al-Quran. In this research, the researcher discussed the elements that had been judged in the marking scheme of the Tilawah al-Quran Competition. Next, this research contains questionnaire which contains objectives and oral tests. Overall, the research findings of objectives test found that a total of 5 respondents (7.58%) got excellent result with grade A, followed by 13 respondents (19.7%) grade B, 10 respondents (15.2%) grade C, 9 respondents (13.6%) grade D and 29 respondents (43.9%) grade E. The analysis of mastering in Tarannum al-Quran recitation, which was the oral tests has the overall mean of 1.93, which was in the low level. The result of analysis inference that used Spearman correlation coefficients decided to make decision that there is very low connection between respondents' understanding and mastery in terms of Tarannum al-Quran. In conclusion, the participants of tilawah (MTQSS) achievement need to be given more attention such as basic workshop Tahsin al-Quran and recording in order to produce great of Tarannum al-Quran recitation.

Keywords: *Tarannum al-Quran, mastery, school, Klang, Tilawah.*

[♠] This article was submitted on: 29/04/2017 and accepted for publication on: 04/5/2017.

¹ Pelajar Ijazah Sarjana Pengajian Islam, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya APIUM,
Email: anasghamidi@gmail.com

² Dr. Sidek, Pensyarah, Jabatan al-Quran dan al-Hadith, APIUM.

³ Prof. Dato' Dr. Zulkifli M. Y., Pensyarah, APIUM.

1.0 PENGENALAN

Pendidikan al-Quran merupakan suatu yang amat penting bagi setiap individu Muslim. Definisi pendidikan itu sendiri apabila ianya dilihat adalah terarah kepada suatu usaha untuk mendidik, mengembang, melatih dan melahirkan individu yang mantap dari sudut pengetahuannya, hebat dari sudut perlaksanaannya dengan mencerminkan diri sebagai individu yang sejahtera akal, amanah, bertanggungjawab dan mampu memberikan input dan contoh yang baik samada terhadap diri, keluarga, masyarakat dan Negara. Pendidikan dalam al-Quran secara umumnya bermula dengan menggambarkan proses tersebut berlaku terhadap manusia semenjak azali lagi berdasarkan firmannya:

﴿وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾

maksudnya: *Dan Dia mengajarkan kepada Adam nama-nama (benda-benda) seluruhnya, kemudian mengemukakannya kepada Para Malaikat lalu berfirman: "Sebutkanlah kepada-Ku nama benda-benda itu jika kamu memang benar orang-orang yang benar!* (Al-Baqarah 2:31)

Ayat ini memberi gambaran bahawa Nabi Adam a.s. adalah manusia pertama yang mendapat pendidikan daripada Allah S.W.T. tentang segala benda yang terdapat di dunia iaitu tempat bakal dihuninya (Zakaria, S., 2012, 11). Dalam konteks belia, pendidikan al-Quran bertujuan melahirkan para pelajar yang mampu membaca al-Quran dengan baik serta berupaya untuk memahami dan mengaplikasikannya menurut apa yang diamanahkan dalam kandungannya. Keupayaan membaca al-Quran tersebut dengan betul dan sempurna bagi seseorang individu itu sendiri adalah dituntut dan merupakan perkara fardhu ain ke atas setiap individu (Surur, S., 2006, 1).

Seperti mana yang telah diketahui, al-Quran merupakan panduan bagi seluruh umat Islam. Membaca al-Quran dituntut oleh setiap individu Muslim kerana di antara hikmah al-Quran itu diturunkan adalah untuk dibaca, ditadabbur, dihayati dan diamalkan (Zulkifli, M.Y., 2008, no.6). Bagi mereka yang menyedarinya, al-Quranlah yang akan memberikan saham akhirat yang besar iaitu syafaat bagi mereka yang membacanya. Kelebihan dan ganjaran bagi mereka yang membaca al-Quran ternyata disebut dengan begitu banyak sekali dalam hadith-hadith yang *sahih*. Antaranya daripada Imam Muslim meriwayatkan bahawa Rasulullah s.a.w. telah bersabda:

"اِقْرَأُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ"

Maksudnya: Bacalah al-Quran, sesungguhnya ia akan datang kepada kamu pada hari akhirat sebagai pemberi syafaat kepada pembacanya (Muslim, *Sahih*, 2008, 804, *hadith no.1874*).

Sehubungan dengan itu, matlamat Kementerian Pendidikan Malaysia adalah menginginkan setiap pelajar di bawah sukatan pembelajaran (KBSM) mampu untuk membaca al-Quran, memahami isi kandungannya menghayati dan mengaplikasikan al-Quran dalam kehidupan seharian. Maka, di atas sebab inilah tanggungjawab ini dipikul oleh Pengurusan Dakwah dan Syiar Islam Bahagian Pendidikan Islam Kementerian Pendidikan Malaysia bagi menganjurkan pertandingan Majlis Tadarus Al-Quran Sekolah-Sekolah (MTQSS) Menengah Kementerian bertujuan melahirkan dan mengetengahkan bakat pelajar yang mampu membaca al-Quran dengan baik sekaligus menjadi ikon kepada masyarakat dan aset bagi Negara. Imam Bukhari meriwayatkan baginda Rasulullah s.a.w. telah bersabda: *خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ*.

Maksudnya: Sebaik-baik manusia ialah mereka yang mempelajari al-Quran dan mengajarkannya (al-Bukhari, 2008, 435-436, *hadith no.5027*).

Selain itu, melihat kepada objektif pertandingan Majlis Tadarus Al-Quran Sekolah-Sekolah (MTQSS) sekolah menengah ialah antaranya menyebut menanam minat membaca, menghayati dan mengamalkan isi kandungan al-Quran dengan bacaan yang betul, menyebut dengan sebutan yang betul mengikut kemahiran tilawah al-Quran dengan lebih sistematik (Tadarus, 2015, 1). Sungguhpun begitu, pertandingan ini bukan sekadar hanya untuk diadakan bagi mengetengahkan johan qari dan johan qariah yang baik bacaannya, tetapi pada hakikatnya dalam tempoh jangka masa panjang ianya adalah cerminan bagi melahirkan qari yang mampu memahami, menguasai, merasai dan menghayati elemen yang terkandung dalam bacaan al-Quran sekaligus mampu membimbing masyarakat ke arah memartabatkan bacaan al-Quran al-Karim.

PERMASALAHAN DALAM PENGUASAAN BACAAN AL-QURAN

Secara asasnya, setiap manusia mestilah berusaha untuk menguasai bacaan al-Quran dengan baik. Sandaran ini telah termaktub di dalam al-Quran sebagaimana firmanNya: *{ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً }*

Maksudnya: *dan bacalah al-Quran itu dengan setartil-tartil (Muhammad). (Al-Muzammil 73:4)*

Menurut imam Ibn Jazari, bacaan al-Quran yang baik dan mantap mestilah merangkumi ilmu *tajwid*, ilmu *tarannum*, ilmu *faṣāḥah* dan *tahsin al-*

sawt sebagaimana yang telah dinaqalkan oleh Muhammad Lukman bin Ibrahim (Muhammad, L., 2009, 29-30), dalam kajian beliau. Kata imam Ibn Jazari:

وَيُفْرَأُ الْقُرْآنُ بِالتَّحْقِيقِ مَعَ حَذْرٍ وَتَدْوِيرٍ وَكُلٌّ مُتَّبَعٌ
مَعَ حُسْنِ صَوْتٍ يَلْحُونَ الْعَرَبَ مُرْتَلًّا جَوْدًا بِالْعَرَبِيَّةِ

Maksudnya: Dan dibaca al-Qur'an itu secara *tahqiq* bersama *Hadar* dan *Tadwir* dan setiap itu (adalah sunnah) diikuti bersama suara yang baik dengan lagu-lagu *tarannum* arab secara *murattal* atau *mujawwad* dengan *lahjah 'arabiyyah* (al-Jazari, 1994, 36).

Tuan guru Haji Nik Ja'far Nik Ismail turut menyebut di dalam bukunya yang berjudul *Qawa'id Tarannum* menjelaskan syarat-syarat untuk mendapatkan bacaan tartil al-Quran ialah dengan menguasai kaedah *tajwid*, kaedah *tarannum*, kaedah *tahsin sawt* dan kaedah *lahjah 'arabiyyah* (Nik J., 1998, 155). Maka tidak hairanlah Kementerian Pendidikan Malaysia di bawah Pengurusan Dakwah dan Syiar Islam Bahagian Pendidikan Islam Kementerian Pendidikan Malaysia meletakkan elemen-elemen yang terkandung dalam bacaan al-Quran untuk dijadikan sebagai kayu pengukur di dalam pertandingan tilawah Majlis Tadarus Al-Quran Sekolah-Sekolah (MTQSS) menengah bagi mendapatkan pembaca yang terbaik.

Selain itu, pertandingan (MTQSS) ini telah pun bertapak sekian lamanya semenjak tahun 1974 dan ianya sudah mencapai 41 kalinya ianya diadakan (Asyapul, A., 12, 3, 2015). Maka adalah menjadi kelaziman bagi setiap peserta tilawah sudah pun sedia maklum akan elemen-elemen yang perlu dikuasai oleh mereka kerana telah dibekalkan surah-surah pertandingan dan juga syarat-syarat bagi memperoleh markah yang maksimum. Ini adalah kerana format sedia ada yang telah digunakan oleh Kementerian Pelajaran Malaysia dari saban tahun ke saban tahun kekal tidak berubah.

Namun begitu, berdasarkan kepada jadual 1 pemarkahan lepas saringan tilawah Majlis Tadarus Al-Quran Sekolah-Sekolah peringkat zon A tahun 2015 dan peringkat daerah tahun 2013, rata-rata peserta menunjukkan kualiti pemarkahan yang sederhana dan rendah terhadap elemen *tarannum* al-Quran. Keputusan ini jelas menunjukkan kelemahan yang membimbangkan dan mencurigakan dalam kalangan peserta tilawah al-Quran. Ini adalah kerana setiap pelajar yang dipilih mewakili sekolah bagi acara tilawah al-Quran sudah tentunya pelajar yang terbaik bacaan *tarannumnya* dalam kalangan keseluruhan pelajar di sekolah berkenaan.

IL.	NAMA SEKOLAH	MARKAH				JUM LAH
		40	25	20	5	
		<i>tajwid</i>	<i>taran num</i>	<i>fasaha h</i>	uara	100
	SMK TINGGI KLANG	38	14	13	1	78
	SMK TAMAN KLANG UTAMA	34	12	11		64
	KISAS	36	21	16	13	86
	SMK SHAHBAND ARAYA	31	13	11		68
	SMK KG. JAWA	29	9	10		56
	SMK SULTAN ABD SAMAD	29	12	10		59
	SAMT SULTAN HISAMUDIN	35	16	15		75
	SMK MERU	34	14	16		72
	SMK RANTAU PANJANG	34	14	14		71
0	SMK JALAN KEBUN	31	13	8		60
1	SAM NURUL IMAN	34	12	14	2	72

Jadual 1.2: Markah majlis musabaqah tilawah al-Quran daerah Klang 2013 (perempuan)

IL.	NAMA SEKOLAH	MARKAH				JUM LAH
		40	25	20	15	
		<i>tajwid</i>	<i>taran num</i>	<i>fasaha h</i>	suara	100
	SMK JALAN KEBUN	31	8	11	9	9
	SMK (P) KAPAR	31	10	14	10	5
	SMK KLANG UTAMA	32	10	10	8	0
	SMK SG. KAPAR INDAH	29	12	10	10	1
	KISAS	38	21	16	12	7
	SMK TG IDRIS SHAH	33	10	11	8	2
	SMK KG. JAWA	20	8	10	8	6
	SMK RANTAU PANJANG	33	12	11	8	4
	SMK SHAHBAND ARAYA	24	8	9	8	9
0	SMK MERU	31	10	8	10	9
1	SAMT SULTAN HISHAMUDI N	34	13	12	11	0

IL.	NAMA SEKOLAH	MARKAH				JUM LAH
2	SAM NURUL IMAN	35	12	14	10	1
3	SMK (P) BUKIT KUDA	22	8	8	8	6

Sumber: Laporan markah keseluruhan majlis tadarus al-Quran peringkat daerah Klang 2013

Jadual 1.3: Markah majlis musabaqah tilawah al-Quran zon A Klang 2015

IL.	NAMA SEKOLAH	MARKAH				JUM LAH
		40	25	20	15	100
		<i>tajwid</i>	<i>tarannum</i>	<i>fasahah</i>	suara	
	KOLEJ ISLAM ALAM SHAH	38	20	17	12	87
	SMK TAMAN KLANG UTAMA	35	16	11	10	72
	SMK JALAN KEBUN	35	15	11	10	71
	SMK SULTAN ABDUL SAMAD	25	10	8	8	51
	SMK TINGGI KLANG	37	15	16	11	79
	SAMT SULTAN HISAMUDDIN	38	17	15	11	81
	SMK RANTAU PANJANG	36	16	12	11	75

IL.	NAMA SEKOLAH	MARKAH				JUM LAH
	SAM NURUL IMAN	20	8	9	7	44
	SMK SG. KAPAR INDAH	17	8	8	7	40
0	SMK MERU	36	14	9	10	69

Sumber: Laporan markah keseluruhan majlis tadarus al-Quran peringkat zon A daerah Klang 2015

Berdasarkan jadual 1.1 di atas, mengikut gred pemarkahan Bahagian Pendidikan Islam Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), didapati hanya seorang sahaja peserta yang berjaya mendapatkan markah melebihi 70% iaitu gred A dalam bahagian *tarannum* iaitu dengan 84% mewakili 21 markah daripada 11 orang peserta, sementara jadual 1.2 juga turut mendapati hanya seorang juga pelajar daripada 13 orang peserta yang mendapat markah 84%. Seterusnya, jadual 1.3 iaitu pemarkahan acara tilawah al-Quran pada tahun 2015 juga tidak menunjukkan peningkatan yang memberangsangkan. Sumber pemarkahan menunjukkan hanya 1 peserta sahaja yang mendapat markah 80% mewakili 20 markah daripada 10 buah sekolah yang mengambil bahagian.

Masalah ini mungkin dapat disokong daripada hasil kajian Mohd Asri Bin Ali (Mohd, A. A., 2012, iv). mendapati tahap penguasaan *tarannum* dalam kalangan pelajar di empat buah sekolah menengah kebangsaan di Shah Alam melalui ujian *shafawi* dan *tahriri* adalah pada peringkat sederhana serta skor min yang sederhana bagi persepsi, sikap dan masalah pelajar dalam penguasaan *tarannum*.

Kajian daripada Azarudin Awang, Azman Che Mat dan Ahmad Nazuki (Azarudin, A., 2011, 83) menyentuh "Tahap Pembacaan al-Quran Dalam Kalangan Pelajar Di UITM Terengganu". Kajian ini melibatkan 500 Orang pelajar tahun akhir. Kaedah kajian yang bersifat bukan eksperimental telah dijalankan dengan menggunakan instrumen soal selidik. Hasil daripada analisis data menunjukkan bahawa kemampuan pelajar adalah di peringkat sederhana dari sudut aspek pembacaan al-Quran sementara aspek-aspek seperti elemen *tajwid* dan *tarannum* berada ditahap yang lemah. Hasil dapatan juga

menunjukkan perbezaan kemampuan penguasaan bacaan al-Quran berdasarkan pemboleh ubah jantina, sekolah asal pengajian, bidang pengajian dan pencapaian mata pelajaran agama Islam pada peringkat SPM.

Apa yang menariknya, satu kajian telah dibuat oleh Zulkifli bin Abd Mubi (Zulkifli, M., 2014, iv). terhadap tahap penguasaan ilmu *tarannum* bagi seramai 66 orang guru di SMKA dan SMK bagi negeri Selangor menunjukkan tahap penguasaan guru terhadap isi kandungan ilmu *tarannum* di peringkat 45.5% iaitu seramai 30 orang dan dari sudut praktikal pula mencatatkan 65.1% bagi mewakili 43 orang guru menunjukkan kemampuan guru terhadap penguasaan *tarannum* di tahap sederhana. Antara kajian-kajian lepas yang lain ialah merujuk kepada:

Dalam kajian diperingkat Ijazah Kedoktoran oleh Muhammad Lukman bin Ibrahim (Muhammad, L., 2015, iv). tentang “Tarannum al-Quran Melalui Tariq al-Syatibi: Kajian Terhadap Pengamalannya Dalam Kalangan Qari-Qari Kelantan Ke Majlis Tilawah Al-Quran Peringkat Kebangsaan Malaysia Antara Tahun 1990-2005”. Kajian ini memfokuskan ilmu *tarannum* sebagai topik utama melalui bacaan *tariq shatibi* yang menjadi pra syarat dalam Musabaqah Tilawah Al-Quran Peringkat Kebangsaan Malaysia.

Antara kajian lain yang berkaitan dengan *tarannum al-Quran* ialah daripada Ahmad Shafiq bin Mat Razali (Ahmad, S. 2015, iv), Wan Hilmi bin Wan Abdullah (Wan, H., 2014, iv), Zulkifli bin Abd Mubi, (Mohd., A., iv), Mohd Asri bin Ali (Mohd., A., iv), Dasrizal (Dasrizalk, 2012, iv), Khalid bin Isa (Khalid, 2008, i), Wan Fakhru Razi b. Wan Mohamad (Wan, F., 2008, iv), Ahmad Nuruddin b. Mat Yunoh (Ahmad, N., 2008, iii) dan kajian Farah Ihyani Binti Zakaria dan Mohd Aderi Bin Che Noh (Farah, I., 2011, 47).

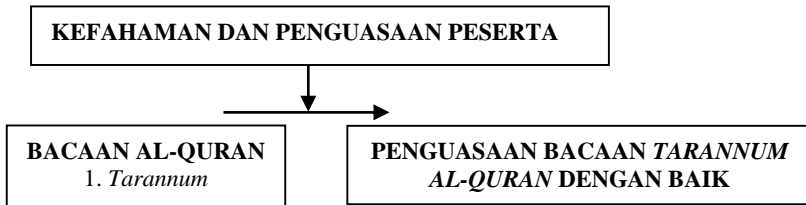
2.0 SKOP DAN METODOLOGI

Batasan kajian ini hanya memfokuskan sekolah-sekolah menengah kementerian yang terlibat dalam acara tilawah al-Quran (MTQSS) di negeri Selangor. Oleh itu, Pengkaji akan memfokuskan sasaran peserta yang memasuki tilawah al-Quran peringkat zon dan daerah di dua buah daerah di Negeri Selangor iaitu daerah Klang dan daerah Sepang. Mengikut kajian awal pengkaji, daerah Klang dan daerah Sepang yang terlibat dalam acara tilawah al-Quran adalah sebanyak 24 dan 10 buah sekolah dan keseluruhan peserta seramai 66 orang.

Satu rangka konseptual telah dibentuk berdasarkan kepada model CIPP (*Context, Input, Process* dan *Product*) yang dibina oleh Daniel Stufflebeam telah

diguna pakai dalam kajian ini menjurus kepada objektif kajian. Pengkaji telah mengadaptasi dan memodifikasi model-model ini berpandukan kepada kerangka Zulkifli bin Abd Mubi agar bersesuaian dengan objektif kajian. Kerangka konseptual ini dipaparkan dalam Rajah 1.1 di bawah:

Rajah 1.1 kerangka konseptual kajian

Sumber: Adaptasi dan modifikasi daripada kerangka Zulkifli bin Abd Mubi

Kajian ini merupakan kajian berbentuk kajian tinjauan dengan menggunakan pendekatan kuantitatif secara deskriptif dan inferensi iaitu melibatkan seramai 66 orang responden daripada 24 buah sekolah di daerah Klang dan 10 buah sekolah di daerah Sepang terdiri daripada peserta lelaki dan perempuan yang mengambil bahagian dalam acara tilawah al-Quran. Di dalam kajian ini, pengkaji telah membina ujian soal selidik yang mengandungi 10 soalan merangkumi elemen *tarannum al-Quran*. Soalan-soalan ini telah dibentuk menggunakan aras kemahiran kognitif dan akan diuji menggunakan indeks kesukaran dan indeks diskriminasi. Seterusnya, pengkaji telah menjalankan kajian rintis ke atas 10 orang responden daripada 5 buah sekolah di Petaling Utama bagi memastikan kesahan dan kebolehpercayaan instrumen kajian sebenar.

Hasil analisis daripada dapatan kajian rintis, Hasil kajian mendapati bahawa analisis daripada indeks kesukaran adalah di antara 0.2 hingga 0.8 bererti item diterima sementara analisis bagi indeks diskriminasi yang diperoleh pula adalah di antara 0.2 hingga 0.8 membawa maksud item diterima dan perlu diubah suai. Di samping itu, pengkaji turut akan menggunakan ujian lisan berbentuk teks al-Quran bagi menganalisis penguasaan peserta terhadap *tarannum al-Quran*. Penganalisan bagi ujian lisan ini menggunakan format pemarkahan sedia ada pertandingan tilawah al-Quran KPM dan juga turut menggunakan skala likert lima mata dan dianalisis menggunakan min dan interpretasi yang bertepatan.

Seterusnya, analisis soalan objektif bagi kajian sebenar adalah menggunakan skor markah dan diinterpretasi menggunakan gred Bahagian Pendidikan Islam KPM serta peratusan, skor min dan tahap bagi mendapatkan keputusan yang lebih mendalam dengan menggunakan perisian *Statistical Package For Social Sciences* (SPSS) ver. 20. Sementara itu, ujian lisan pula akan diinterpretasi menggunakan gred Bahagian Pendidikan Islam KPM serta skor min dan tahap bagi skala likert lima mata yang digunapakai juga melalui perisian *Statistical Package For Social Sciences* (SPSS) ver. 20. Bagi ujian inferensi ke atas hipotesis nul, pekali kolerasi Spearman rho akan digunakan bagi mendapatkan nilai (r) kiraan dengan membandingkan nilai (r) kritikal samada terdapat hubungan antara dua pemboleh ubah atau tidak terdapat hubungan. Kesimpulannya, pengkaji berusaha untuk memastikan bahawa metodologi kajian yang akan digunakan menepati kehendak objektif kajian.

3.0 TARANNUM BIL QUR'AN

Secara umumnya, sepertimana yang telah dijelaskan oleh beberapa orang pengkaji terhadap sejarah awal *tarannum*, ternyata ianya telah bermula semenjak kedatangan Islam lagi khususnya terhadap masyarakat Arab *jahiliyyah*. Apabila Islam datang dan al-Quran diturunkan, Rasulullah s.a.w. telah meminta masyarakat Arab memindahkan budaya tersebut dengan membaca al-Quran secara bertarannum. Imam Bukhari meriwayatkan baginda Rasulullah s.a.w. telah bersabda: "مَا أَدِنَ اللَّهُ لِشَيْءٍ مَا أَدِنَ لِلنَّبِيِّ أَنْ يَتَعَنَّيَ بِالْقُرْآنِ"

Maksudnya: Allah S.W.T. tidak mendengar (dengan penuh perhatian) terhadap sesuatu perkara sepertimana Allah S.W.T. menumpukan perhatian kepada seorang nabi yang memperelokkan *tarannum* al-Qurannya (al-Bukhārī, 1927, 3:346).

Hadith ini disokong oleh hadith yang lain iaitu:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ص)، يَقُولُ : "مَا أَدِنَ اللَّهُ لِشَيْءٍ مَا أَدِنَ لِنَبِيِّ حَسَنَ الصَّوْتِ، يَتَعَنَّيَ بِالْقُرْآنِ ، يَجْهَرُ بِهِ".

Maksudnya: Dari Abi Hurairah r.a. katanya, aku mendengar Rasulullah s.a.w. bersabda: tidak ada yang disukai oleh Allah S.W.T. sebagaimana ia menyukai nabiNya memperindahkan suaranya dengan melagukan al-Quran dan membaca dengan suara yang jelas (al-Naysaburi, 1992, 545).

عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " مَنْ لَمْ يَتَعَنَّ بِالْقُرْآنِ فَلَيْسَ مِنَّا " .

Maksudnya: Daripada Abi Salamah, daripada Abi Hurairah katanya: Rasulullah s.a.w. bersabda: barang siapa yang tidak berlagu ketika membaca al-Quran bukanlah daripada kalangan kami (al-Bukhārī, *Umdat*, 19:39).

Setiap lagu-lagu *tarannum* Arab datang daripada dua bahagian besar menurut Haji Nik Ja'far iaitu *tarannum* arab *hijazi* dan *tarannum* Arab *misri*. Sungguhpun begitu aliran *tarannum misri* telah mula mengambil kemashyuran sehingga pada abad kini hasil ramai qari-qari ulung disana yang mana metode bacaan mereka telah digunapakai khususnya di Malaysia. Antara qari-qari mashyur yang muncul pada abad ke-20 tersebut ialah seperti Syaykh Mohd Rif'at, Syaykh Mustafa Isma'il dan Syaykh 'Abd al-Basit 'Abd al-Samad.

4.0 ELEMEN TARANNUM AL-QUR'AN

Berikut merupakan elemen *tarannum* yang terangkum dalam pemarkahan bahagian *tarannum* tilawah al-Quran (MTQSS) akan dibincangkan dibawah seperti berikut:

1. *Tarannum Bayyati, Saba, Hijjaz, Nahawand, Rast, Sikah dan Jiharkah*

Tarannum bayyati merupakan *tarannum* yang kebiasaannya dimulakan oleh para qari Malaysia di permulaan bacaan dan ketika ingin menamatkan bacaan. Maka dengan sebab itu menjadi syarat dalam pertandingan tilawah (MTQSS) setiap peserta mesti memulakan bacaan dengannya dan berakhir dengannya. *Bayyati* juga sering digambarkan kayu pengukur kepada lagu seterusnya. Pendek kata sekiranya lagu *bayyati* yang dibawa itu menarik maka potensi untuk membawa lagu-lagu seterusnya adalah cemerlang.

Tarannum saba sesuai dibawa oleh seseorang qari bagi meredakan ketegangan dalam bacaan, melahirkan keinsafan dan kekhusyukkan bacaan (al-Muhammad, L., 51). *Tarannum* ini tidak sukar dibawa oleh kebanyakan qari kerana rentaknya yang mendatar, cepat dan berulang-ulang, ia tidak mempunyai banyak variasi sepertimana lagu-lagu lain, namun begitu dalam pentas bacaan terdapat juga qari-qari yang gagal membawakannya dengan baik.

Tarannum hijjaz mempunyai variasi yang pelbagai dan menarik yang mana ayat-ayat al-Quran yang berunsurkan hukum hakam, penegasan dan ancaman sesuai untuk dibawa dengan *tarannum hijjaz* oleh seorang qari (Ibid).

Namun perlu diakui, *tabaqah jawab tarannum hijjaz* agak tinggi dan kadang kala sukar dibawakan oleh qari yang memiliki suara sederhana rendah. *Tarannum nahawand* mempunyai variasi yang berbeza-beza mengikut pada “*trademark*” seseorang qari itu. Pendek kata ia telah digubah oleh qari-qari menjadikan ianya begitu diminati oleh kebanyakan qari untuk mencuba membawakannya. Lagu ini bersifat lembut, ringan dan cepat dan sesuai dengan kebanyakan suara.

Seterusnya, *Tarannum rast* adalah *tarannum* yang bersifat cepat, cergas dan bersemangat (Ibid, 45). Kebiasaannya *tabaqah rast* bermula agak tinggi, apabila alunan *rast* ini dialunkan, ianya dapat menunjukkan kekuatan yang ada pada qari tersebut sehingga mampu ke tahap *jawab al-jawab*. *Tarannum sikah* dikatakan merupakan lagu yang unik dengan rentak perlahan dan syahdu serta mempunyai alunan yang berbagai-bagai mengikut pada bacaan seseorang qari itu. Selain itu, menurut Wan Hilmi *tarannum sikah* mempunyai rentak irama seperti orang yang sedang mengharap dan berkehendak serta sesuai dibaca pada ayat yang berkaitan dengan doa-doa (Wan, H., 45).

Tarannum Jiharkah mempunyai sifat-sifat yang tersendiri seperti gerak ringan yang berkesan, mempunyai kelembutan yang menusuk qalbu dan mempunyai unsur ketenangan dan keharmonian (Nik J., 146). Namun begitu, kebanyakan qari di Malaysia agak jarang membawakan lagu ini terutama dalam kalangan peserta sekolah sedangkan lagu *jiharkah* mempunyai kehebatan yang tersendiri. Sekiranya persembahan bacaan itu mempunyai ketegangan maka *tarannum jiharkah* berperanan meredakan dan menenangkan kembali bacaan tersebut.

4.1 Kepelbagaian Lagu

Di dalam pertandingan tilawah al-Quran (MTQSS), setiap peserta dikehendaki mempersembahkan bacaan dengan minimum tiga buah *tarannum* dalam masa yang ditetapkan. Apabila melihat kepada syarat yang ditentukan ini, ianya telah mengambil syarat yang ditentukan oleh (JAKIM) untuk tilawah al-Quran dewasa. Maka peserta mestilah mahir menyesuaikan lagu dengan masa yang telah diberi. Antara kebiasaan lagu yang dibawa oleh qari-qari Malaysia ialah seperti: (Ibid).

- 1) Bayyati-Saba-Hijjaz-Nahawand-Rast-Jiharkah
- 2) Bayyati-hijjaz-Nahawand-Rast-Sikah
- 3) Bayyati-Nahawand-Rast-Sikah-Jiharkah
- 4) Bayati-Saba-Nahawand-Rast-Sikah
- 5) Bayyati-Iraqi-Hijjaz-Sikah-Rast

3. *Harakat, Qit'ah, Mahattah, Tabaqah, Burdah, Ikhtilal Al-Lahn dan Wuslah*

Harakat dan *qit'ah* mempunyai hubungan yang saling berkait yang mana gaya alunan sesuatu *tarannum* itu disebut *harakat* (Mohd., A., 1990, 34) sementara *qit'ah* (Ibid., 35) pula ialah gaya rentak *tarannum* yang pendek. Kedua-dua ini elemen ini adalah sebagai kayu pengukur dalam bacaan seseorang qari. Penyusunan *harakat* amat penting bagi seseorang qari bagi mendapatkan gaya alunan *tarannum* yang baik dan tersusun. Sekiranya *harakat* tidak disusun dengan baik maka akan berlaku pengulangan ataupun disebut *takrir* dalam format pertandingan tilawah al-Quran di Malaysia.

Mahattah ialah alunan hujung setiap lagu pada tempat berhenti (Nik J., 124). Seseorang qari mestilah mempunyai kemahiran dalam menyempurnakan *mahattah*. Ini adalah kerana peranan *mahattah* dapat mempelbagaikan gaya *harakat*, mempelbagaikan gaya bacaan di antara para qari, menyesuaikan dengan ayat-ayat tertentu dan gaya dan *tabaqah* surah-surah tertentu (Muhammad A., 35, 6). *Tabaqah* pula ialah suatu tingkatan atau tahap suara yang berkaitan dengan sesuatu *tarannum* yang tertentu (Muhammad L., 57). Suara merupakan anugerah semulajadi yang dikurniakan oleh Allah kepada setiap manusia. Ada di antara mereka yang dikurniakan suara semula jadi merdu, ada yang memiliki suara tinggi, ada yang kasar dan ada pula yang lembut. Semua ini dijadikan agar manusia menghayati ciptaan kelebihanNya dan saling bantu membantu dari sudut pembaikan. Suara mempunyai beberapa tingkatan: (Nik J., 53)

- a) Suara rendah atau dinamakan *Qarar*, yakni suara dada.
- b) Tingkatan suara yang sederhana, dinamakan dengan *Nawa*, yakni suara tekak.
- c) Suara tinggi yang dikenali dengan *Jawab*, yakni suara hidung.
- d) Suara yang tertinggi, yang dikenali dengan *Jawab al-jawab*, yakni suara otak.
- e) Tingkatan suara yang menurun, yang dikenali dengan *Nuzul*. (Mohd., A. 34).
- f) Suara rendah sebagaimana suara yang pertama, yang dikenali dengan penutup (Ibid).

Seterusnya, kemantapan *burdah* (a)Nik J., 55)¹ akan menambahkan lagi kesedaran bacaan al-Quran. Sungguhpun begitu, tidak dinafikan bahawa *burdah* adalah kelebihan yang dikurniakan secara semulajadi kepada sesiapa pun hamba

¹ *Burdah* terbahagi kepada dua iaitu *Burdah asli* iaitu getaran suara semula jadi (*tabi'i*) dan *burdah sina'i* iaitu bunga-bunga lagu yang sengaja disusun dan digubah mengikut kehendak sesuatu lagu (irama).

yang diinginkanNya. Bagi qari yang mahir menggayakan *burdah* ketika mempersembahkan bacaan dikira memiliki kekuatan tersendiri dalam bacaan. Dalam format pertandingan tilawah al-Quran (MTQSS), terdapat markah istimewa bagi qari-qari yang berjaya membawakan *Ikhtilal al-lahn* iaitu kesumbangan nada suara yang disengajakan mengikut irama dan *tabaqah* sesuatu lagu (ibid). Ianya merupakan kesenian yang ditambah dalam bacaan al-Quran.

Bagi keistimewaan yang lain pula ialah *wuslah*. *Wuslah* terdapat dalam dua bentuk iaitu suatu gaya *harakat* yang dicampurkan antara dua irama lagu yang berlainan dan ia juga merupakan suatu pendekatan *harakat* lagu kepada *harakat* lagu yang berlainan untuk dipindahkan kepadanya (Mohd., A., 36). Bagi peserta yang berjaya membuat *wuslah* dalam persembahan samada *Wuslah al-Mumathalah* atau *wuslah* perpindahan kepada lagu lain akan diberi markah keistimewaan.

5.0 METODE PENILAIAN DAN PEMARKAHAN DALAM PERTANDINGAN TILAWAH AL-QURAN

Pertandingan tilawah al-Quran akan dinilai berdasarkan empat bahagian. Bahagian-bahagian tersebut adalah merangkumi *tajwid* (40 markah), *tarannum* (25 markah), *fasahah* (20 markah) dan suara (15 markah). Selain itu, jemaah hakim akan dianggotai seramai sembilan orang hakim terdiri daripada ketua hakim, dua orang hakim *tajwid*, dua orang hakim *tarannum*, dua orang hakim *fasahah*, dua orang hakim suara, dan dibantu oleh pembantu-pembantu seperti juru acara, penjaga masa, urusetia peserta serta pemungut markah dan pengedar tajuk.

Dalam bahagian *tarannum*, hakim-hakim bahagian *tarannum al-Qur'an* hendaklah menghakimi dan menilai semua elemen-elemen yang diletakkan dalam pemarkahan *tarannum* iaitu seperti mengikut *tarannum* arab *misri* yang *mu'tabar* dengan sekurang-kurangnya tiga *tarannum* tanpa *takrir*. Selain itu, aspek-aspek lain yang dinilai adalah seperti *harakat*, *qit'ah*, *mahattah*, *tabaqah*, *burdah*, *wuslah* dan *ikhtilal al-lahn*. Setiap peserta hendaklah memastikan bahawa setiap *tarannum* hendaklah disempurnakan empat *harakat* tanpa *takrir* serta setiap *tarannum* juga hendaklah disempurnakan dalam tiga *tabaqah*. Dari sudut pematangan markah, hakim-hakim *tarannum* akan melakukan pemotongan sekiranya seseorang peserta itu melakukan kesalahan yang seperti berikut:

BIL	JENIS-JENIS KESALAHAN	KADAR POTONGAN MARKAH
1.	Kurang dari 3 jenis <i>tarannum</i>	Kurang satu <i>tarannum</i> dipotong 4 markah
2.	Kurang dari 4 <i>harakat</i> pada tiap-tiap <i>tarannum</i>	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
3.	Tidak dapat mengawal <i>mahattah</i> atau <i>qit'ah</i>	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
4.	Terdapat alunan yang sumbang dan merosakkan	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
5.	Terdapat susunan <i>tarannum</i> atau <i>harakat</i> yang tidak bersesuaian	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
6.	Terdapat <i>takrir</i> pada <i>harakat</i> atau <i>tarannum</i>	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
7.	Terdapat kekerasan atau kekasaran pada <i>harakat</i> atau <i>tarannum</i>	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
8.	<i>Tarannum</i> yang tidak disempurnakan di dalam 3 <i>tabaqah</i>	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
9.	Setiap <i>tarannum</i> yang bercampur-aduk	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
10.	Tarannum penutup yang tidak sama dengan <i>tarannum</i> pembukaan	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
11.	Tidak sempat kembali kepada <i>tarannum</i> penutup di dalam tempoh masa	Setiap satu kesalahan dipotong 1 markah
12.	Menamatkan bacaan sebelum loceng pertama	Dipotong 1 markah

Di samping itu, para hakim akan mengambil kira beberapa keistimewaan *tarannum* yang dapat ditampilkan oleh peserta. Pertama, setiap persembahan bacaan yang melebihi tiga *tarannum* dalam keadaan bersesuaian serta menarik. Kedua, setiap *tarannum* yang dialunkan mengikut *lahjah arab* dan mempunyai *qit'ah* yang menarik. Ketiga, setiap *tarannum* atau *harakat* yang dipersembahkan oleh peserta bersesuaian dengan kehendak ayat yang dibaca. Keempat, setiap *tarannum* yang dapat menyempurnakan empat *tabaqah* dengan selesa. Kelima, terdapat *wuslah al-mumathalah* yang menarik dan yang keenam, terdapat *ikhtilal al-lahn* yang menarik. Dari sudut pengiraan markah pula, telah diperuntukkan markah penuh bahagian *tarannum* adalah sebanyak 25 markah

dan pemotongan markah kesalahan bermula daripada 22 markah. Ini kerana 3 markah telah ditolak bagi markah simpanan untuk keistimewaan. Jika terdapat keistimewaan maka markah peserta akan dicampur semula.

6.0 DAPATAN KAJIAN

Analisis Tahap Penguasaan Tarannum Al-Quran Oleh Peserta Majlis Tilawah Al-Quran Sekolah Menengah Kementerian Di Daerah Klang Dan Sepang.

a) Tahap kefahaman ilmu tarannum al-Quran dalam kalangan peserta.

Dalam bahagian tarannum, berdasarkan jadual 1.5 pengkaji mendapati bahawa peratus keseluruhan berdasarkan 10 item yang dikaji adalah sebanyak 42.8%. Item yang paling ramai menjawab dengan betul adalah item yang ketiga iaitu seramai 47 orang responden (71.2%) diikuti item kedua paling ramai menjawab dengan betul adalah item pertama seramai 44 orang responden (66.7%). Selain itu, item paling ramai menjawab dengan tidak tepat adalah item kesembilan iaitu 48 orang responden menjawab jawapan yang salah dan hanya 18 orang responden (27.3%) sahaja menjawab dengan betul. Ringkasnya, hanya terdapat 1 item yang memperoleh peratusan melebihi (70%.0) daripada 10 item yang diuji dan min keseluruhan adalah sebanyak 2.50 pada tahap sederhana rendah dan sisihan piawai 0.99.

Jadual 1.5 Kekerapan dan peratusan jawapan responden dalam bidang tarannum

No. item	Item soalan	Betul	%	Salah	%	Jumlah
1	Peranan tarannum terhadap bacaan al-Quran adalah	44	66.7	22	33.3	6
2	(لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَعَنَّ بِالْقُرْآنِ) Hadith diatas merupakan dalil	26	39.4	40	60.6	6
3	Para qari dan qariah di Malaysia kebiasannya memulakan bacaan tarannum ketika awal dan tamat bacaan.	47	71.2	19	28.8	6
4	Apakah yang dimaksudkan dengan ikhtilal al-lahn?	25	37.9	41	62.1	6

No. item	Item soalan	Betul	%	Salah	%	Jumlah
5	Apakah yang dimaksudkan dengan <i>wuslah al-mumathalah</i> ?	21	31.8	45	68.2	6
6	Berikut merupakan syarat-syarat yang perlu ada dalam mengalunkan bacaan bertarannum kecuali	23	34.8	43	65.2	6
7	Gaya penamat akhir lagu disebut sebagai	27	40.9	39	59.1	6
8	Antara lagu-lagu <i>tarannum</i> arab mesri ialah	20	30.3	46	69.7	6
9	Berikut ialah antara tokoh-tokoh <i>tarannum</i> arab mesri yang terkenal kecuali	18	27.3	48	72.7	6
10	Berikut ialah antara tokoh-tokoh <i>tarannum</i> tanah air yang terkenal kecuali	31	47.0	35	53.0	6
Peratus Keseluruhan		42.8		57.2		

Sumber: (SPSS ver.20)

Jadual 1.6 Analisis markah kefahaman ilmu tarannum al-Quran mengikut gred KPM

Gred	Skor Markah	Tahap	Kekerapan	Peratus
A	70.00 – 100.00	Cemerlang	15	7.58%
B	60.00 – 69.99	Amat Baik	13	19.7%
C	50.00 – 59.99	Baik	10	15.2%
D	40.00 – 49.99	Lulus	9	13.6%
E	0.00 – 39.99	Gagal	29	43.9%

Sumber: Gred pemarkahan Bahagian Pendidikan Islam KPM

b) Tahap penguasaan *tarannum al-Quran* dalam kalangan peserta.

Dalam bahagian *tarannum*, berdasarkan jadual 1.7 pengkaji dapat menyimpulkan bahawa tahap keseluruhan responden adalah berada pada tahap

yang rendah dengan min keseluruhan 7 item mencatatkan 1.93 dan sisihan piawai 1.30. Ini dapat dibuktikan apabila item “penggunaan 3 tarannum ke atas” mencatatkan min sebanyak 2.18 dan sisihan piawai 1.56 berada pada tahap sederhana rendah diikuti item “4 harkat tarannum paling kurang pada tiap-tiap tarannum” mencatatkan min 2.06 dan sisihan piawai 1.50 juga berada pada tahap sederhana rendah. Seterusnya baki item-item yang diuji berada pada tahap yang rendah bermula dengan item “pengawalan mahattah” (min=1.80,s.p.=1.10), item “pengalunan tarannum yang baik” (min=1.86,s.p.=1.12), item “penyusunan tarannum bersesuaian dengan harkat” (min=1.83,s.p.=1.14), item “3 tabaqah pada tiap-tiap tarannum” (min=1.98,s.p.=1.39) dan item “penggunaan tarannum bayyati penutup” (min=1.82,s.p.=1.28).

Jadual 1.7 Analisis penguasaan tarannum

Bil	Item Tarannum	SL	L	S	B	SB	Min	S.P	Interpretasi
1	Penggunaan 3 tarannum ke atas	37	6	8	4	11	2.18	1.56	Sederhana Rendah
2	4 harakat tarannum paling kurang pada tiap-tiap tarannum	40	5	6	7	8	2.06	1.50	Sederhana Rendah
3	Pengawalan mahattah	40	5	16	4	1	1.80	1.10	Rendah
4	Pengalunan tarannum yang baik	38	6	16	5	1	1.86	1.12	Rendah
5	penyusunan tarannum bersesuaian dengan harkat	40	5	14	6	1	1.83	1.14	Rendah
6	3 tabaqah pada tiap-tiap tarannum	40	5	8	8	5	1.98	1.39	Rendah
7	Penggunaan tarannum bayyati penutup	43	6	6	8	3	1.82	1.28	Rendah
Min Keseluruhan							1.93	1.30	Rendah

Sumber: (SPSS ver.20)

Jadual 1.8 Analisis markah penguasaan bacaan tarannum al-Quran mengikut gred KPM

Gred	Skor Markah	Tahap	Kekerapan	Peratus
A	70.00 – 100.00	Cemerlang	15	22.7%
B	60.00 – 69.99	Amat Baik	4	6.06%
C	50.00 – 59.99	Baik	3	4.55%
D	40.00 – 49.99	Lulus	44	66.7%
E	0.00 – 39.99	Gagal	0	0%

Sumber: Gred pemarkahan Bahagian Pendidikan Islam KPM

Kesimpulannya, pengkaji dapat membuat analisis bahawa hanya terdapat 15 orang responden (22.7%) daripada keseluruhan 66 orang responden yang mampu untuk membaca dengan bertarannum. Selain itu, majoriti 45 orang responden (68.2%) berada pada kedudukan sangat lemah dan lemah bagi setiap item tarannum yang diuji. Pengkaji merasakan bahawa faktor kelemahan ini berpunca daripada banyak faktor seperti tiada kemahiran asas lagu, kurangnya latihan dan kemampuan guru KKK yang terbatas yang mahir dalam bidang penguasaan tarannum juga merupakan penyumbang kepada masalah ini. Dalam masa yang sama, setiap responden masih dalam tempoh belajar dan perlu diketahui bahawa pembelajaran tarannum tidak semudah yang dijangka. Pengkaji percaya bahawa pembelajaran tarannum sejak kecil akan lebih membantu memantapkan bacaan bertarannum apabila berada di bangku sekolah menengah.

c) Hubungan antara kefahaman dan penguasaan tarannum al-Quran dalam kalangan peserta.

Hipotesis nul: tidak terdapat hubungan antara kefahaman ilmu tarannum dan penguasaannya dalam kalangan responden. Formula yang digunakan bagi mendapatkan nilai pekali kolerasi Spearman rho (r) ialah:

$$r = 1 - \frac{6\sum p^2}{N(N^2 - 1)}$$

Berdasarkan kepada formula pekali Spearman rho di atas, nilai (r) kiraan yang diperolehi ialah sebanyak 0.287 dan apabila merujuk pada jadual nilai (r) kritikal bagi ujian kolerasi Spearman r (lampiran), N=66, aras signifikan= .05 (2-hujung), nilai r kritikal ialah 0.243. Dengan membandingkan nilai r kiraan dengan nilai r kritikal, didapati bahawa nilai r kiraan adalah lebih besar daripada

nilai kritikal. Ini menunjukkan bahawa pengkaji berjaya menolak hipotesis dan melaporkan bahawa terdapat hubungan yang sangat lemah di antara kefahaman dan penguasaan dalam kalangan responden dari segi ilmu *tarannum* ($r=0.287$, $p < .05$).

7.0 KESIMPULAN DAN RUMUSAN

Berdasarkan hasil dapatan yang telah dianalisis, ternyata penguasaan *tarannum al-Quran* dari sudut kefahaman dan penguasaannya adalah di tahap yang membimbangkan. Ini adalah kerana hanya terdapat 5 orang peserta yang mendapat gred A daripada 66 orang responden yang menjawab dalam bahagian objektif dan seramai 15 daripada 66 orang responden yang boleh bertarannum. Meskipun dilihat seramai 15 orang responden itu boleh bertarannum, namun ia tidak menggambarkan kesemua elemen yang dinilai dalam format pemarkahan *tarannum al-Quran* (MTQSS) mampu dikuasai oleh responden.

Buktinya adalah 2 daripada 10 item jadual 1.7 menunjukkan min yang sederhana rendah dan selebihnya mencatatkan min pada tahap interpretasi rendah. Meskipun skop kajian ini hanya melibatkan skop yang kecil iaitu daerah Klang dan Selangor sahaja namun kelemahan ini adalah suatu yang perlu diambil perhatian kerana ianya mencerminkan imej qari dimasa hadapan. Masalah ini mungkin mempunyai kaitan dengan kajian daripada Azarudin Awang, Azman Che Mat dan Ahmad Nazuki (Azarudin, A., 2011, 83), seterusnya kajian daripada Zulkifli bin Abd Mubi (Zulkifli, A., iv), dan kajian Mohd Asri bin Ali (Mohd, A., iv) yang menyimpulkan bahawa kemampuan responden daripada kalangan pelajar dan guru yang dinilai bacaannya berada pada tahap min yang sederhana.

Secara zahirnya, pertandingan tilawah al-Quran adalah merupakan satu bentuk latihan yang terbaik bagi menguji takuk kebolehan peserta. Namun begitu ianya tidak boleh sekadar diadakan sebagai rutin kebiasaan tahunan samada diperingkat tinggi seperti peringkat kebangsaan ataupun diperingkat rendah seperti di sesebuah sekolah. Ia mestilah turut dibantu disulami dengan kursus berbentuk *tahsin al-Quran* yang diuruskan dengan harapan memantapkan lagi bacaan qari dan qariah. Majlis Tilawah al-Quran Peringkat Kebangsaan pada asalnya dianjurkan oleh Kerajaan Persekutuan dan diuruskan oleh (JAKIM) dengan kerjasama Kerajaan Negeri yang ditetapkan dari semasa ke semasa. Pelaksanaannya dikelolakan oleh sebuah jawatankuasa yang ditubuhkan, iaitu jawatankuasa induk Majlis Tilawah al-Quran Peringkat Kebangsaan. (JAKIM)

dengan itu telah mengenakan format peraturan Majlis Tilawah al-Quran Peringkat Kebangsaan pindaan 2009 dengan menyusun beberapa agenda.

Berbalik kepada perbincangan, meskipun mata pelajaran *tarannum al-Quran* ini telah dimasukkan dalam mata pelajaran (KKQ), namun begitu masih terdapat ruang penambah baikkan khusus terhadap qari dan qariah yang terpilih mewakili pihak sekolah. Ini memerlukan komitmen, sokongan dan pelaksanaan daripada pelbagai pihak. Kajian Mohd Fathi' Said (Mohd, F., 2013, iv) tentang keberkesanan “Aplikasi CD-ROM Interaktif Dalam Pembelajaran Tarannum Kelas Kemahiran Al-Quran (KKQ)” memfokuskan empat buah sekolah menengah dari sudut sejauhmanakah CD-ROM interaktif membantu pelajar dalam proses pembelajaran *tarannum*. Secara umumnya, Kajian ini dijalankan terhadap 150 orang responden yang mengikuti kelas (KKQ) bagi melihat sejauhmana keberkesanan penggunaan CD-ROM interaktif dalam pembelajaran *tarannum*. Hasil kajian mendapati bahawa penggunaan CD-ROM amat menarik minat pelajar untuk mempelajari *tarannum*. Ini menunjukkan bahawa pembelajaran *tarannum* adalah amat menarik minat pelajar apabila kena dengan caranya.

Sebagai cadangan, dalam kes peserta qari dan qariah sekolah, perkara utama ialah mengenal pasti sejauh mana kemahiran peserta itu sendiri terutamanya dari sudut aspek melagukan bacaan al-Quran. Hasil analisis mendapati baki daripada 15 orang responden tidak mahir melagukan al-Quran. Ini menunjukkan bahawa perlunya ada bantuan dan kerjasama daripada pihak lain. Sebagai contoh, pihak sekolah terutamanya perlu mencari seorang guru yang khas untuk membimbing bacaan qari dan qariah wakil sekolah. Ini adalah keutamaan sekiranya sekolah berkenaan tidak mempunyai guru KKQ yang tidak sepenuhnya mahir atau tidak mahir dalam asas kemahiran lagu. Paling tidak, pihak sekolah perlu mendapatkan CD contoh bacaan berlagu ataupun rakaman yang dibuat oleh individu khas yang boleh dihubungi dan dikenali bagi memastikan bahawa pelajar dapat membuat persiapan latihan.

Selain itu, proses pembelajaran *tarannum* ini boleh juga dipelajari dengan cara menggunakan bait-bait syair dan kemudian diterjemahkan semula dalam bentuk ayat al-Quran yang mana teknik ini telahpun dipelajari oleh guru-guru (KKQ). Meskipun cara ini bergantung kepada bagaimana penyampaian guru dan penerimaan murid, namun ianya adalah asas permulaan bagi pelajar untuk mempelajari satu-satu lagu. Setidak- setidaknya peserta yang mewakili sekolah diajar oleh guru berkenaan untuk mengulang-ngulang bait syair mengikut lagu yang tertentu dan disemak bacaan lagunya berdasarkan ayat al-Quran yang telah diterjemahkan lagu ke atasnya menggunakan bait tersebut.

Antara cadangan lain ialah khususnya terhadap Pengurusan Dakwah dan Syiar Islam Bahagian Pendidikan Islam Kementerian Pendidikan Malaysia ialah meneliti semula skema pemarkahan *tarannum* (MTQSS). Ini adalah kerana format yang digunakan dilihat tidak bersesuaian atau setaraf dengan kemampuan majoriti peserta di peringkat sekolah. Antara syarat yang dilihat perlu dinilai semula ialah peserta diminta membaca dengan sekurang-kurangnya 3 lagu diubah kepada 2 sahaja lagu sekurang-kurangnya dan bonus bagi yang melebihi 2 lagu. Seterusnya penggunaan *wuslah al-mumathalah* dan *ikhhtilal lahn* perlu dimasukkan dalam syarat mesti dibuat oleh peserta. Ini bagi merangsang peserta untuk mengenali dan mempelajarinya.

Secara umumnya, kajian ini dijalankan ke atas 66 orang responden terdiri daripada 24 buah sekolah daerah Klang dan 10 buah sekolah daerah Sepang. Tujuan kajian ini adalah untuk menganalisis tahap penguasaan tarannum al-Quran responden. Kajian ini menggunakan teknik persampelan bertujuan yang mana peserta yang terlibat dalam acara tilawah al-Quran sahaja yang dipilih. Dalam kajian ini, pengkaji hanya menguji elemen *tarannum al-Quran* sahaja yang dinilai dalam format pemarkahan tilawah al-Quran (MTQSS) yang mana turut mengandungi elemen lain iaitu *tajwid*, *fasahah* dan suara.

8.0 REFERENCES:

- Ahmad, Nuruddin M. Y. (2008). "Abdullah al-Qari Dan Sumbangannya Dalam Pengajian al-Quran" (disertasi, Kuala Lumpur: Jabatan al-Quran dan al-Hadith, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya.
- Ahmad, Shafiq bin M. R. (2015). "Bacaan Berlahjah Arabiyyah Dalam Kalangan Johan Qari dan Qariah Peringkat Kebangsaan Malaysia" (disertasi, Kuala Lumpur: Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Al-Bukhari, Muhammad bin Isma'il. (2008). "Ṣaḥīḥ al-Bukḥari," dalam *Mawsu'at al-Ḥadīth al-Sharīf al-Kutub al-Sittah*, ed. Ṣalīḥ bin 'Abd al-'Azīz Al al-Syaykh (Riyadh: Dar al-Salam.
- Al-Bukhari, Muhammad ibn Isma'il. (1927). *Saḥīḥ al-Bukḥari*. Qaḥerah: Mustafa al-Bab al-Halabi.
- Al-Bukhari, Muhammad ibn Isma'il. (t.tp.). *Umdah al-Qari Sharh Saḥīḥ al-Bukḥari*, (t.tp.).

- Al-Jazari, Muhammad ibn Muḥammad. (1994). *Tayyibat al-Nashr Fi al-Qira'at al-'Ashr* (Jeddah: Dar al-Ḥuda).
- Al-Naysaburi, Muslim ibn Hajjaj. (1992). *Sahih Muslim*, Bab Istihab Tahsin al-Sawt Bi al-Qur'an, Istanbul: Dar al-Dāwah Wa Dar Suḥun.
- Al-Naysaburi, Muslim ibn Hajjaj. (1995). *Sahih Muslim*, Beirut: Dar Ihya' al-Turat al-'Arabi.
- An-Nadwi, Hassan. (2014). *Ilmu Tajwid Menurut Riwayat Hafs 'An 'Asim Melalui Toriq Asy-Syatibiyah*. Kuala Lumpur: Penerbit Pustaka Salam Sdn Bhd.
- Atiyat 'Abd al-Khaliq & Nahid Ahmad Hafiz, *Fann Tarbiyat al-Sawt Wa 'Ilm al-Tajwid* (Qaherah: Maktabat al-Angelo al-Misriyyah, 1984).
- Azarudin A., Azman Che Mat, Ahmad N. (2011). "Tahap Pembacaan Al-Quran Dalam Kalangan Pelajar Di Uitm Terengganu", *Asean Journal of Teaching & Learning in Higher Education* 3, No. 2.
- Dasrizal, . (2012). "Sistem Pengajaran Dan Pembelajaran Tarannum al-Quran Di STAI-PIQ Sumatera Barat" (disertasi, Kuala Lumpur: Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan, Malaysia).
- Farah, Ihyani Z., Mohd A. N. (2009). "Pelaksanaan Kelas Kemahiran al-Quran Di Malaysia: Satu Analisis". *Journal of Islamic & Arabic Education* 3, no.1.
- Kamal, Najmi. (1992). *al-Ghina' al-Misriyyun Mutrabun Wa Mustami'un* Qaherah: Dar al-Hilal.
- Khalid bin Isa. (2008). "Tan Sri Dato' Haji Hassan Azhari: Sumbangannya Dalam Ilmu Tarannum al-Quran Di Malaysia" (disertasi, Kuala Lumpur: Jabatan al-Quran dan al-Hadith, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya).
- Mohd Asri, bin Ali. (2012). "Penguasaan Tarannum Pelajar Khas Kemahiran al-Quran Sekolah Menengah Kebangsaan Di Shah Alam" (disertasi, Kuala Lumpur: Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia).
- Mohd Bakhit, Haji Ali. (2006). *al-Wajiz Fi 'Ilm al-Tajwid*. Kota Bharu: Penerbit Mega Harmony Sdn Bhd.

- Mohd Fathi, Said. (2013). "Aplikasi CD-ROM Interaktif Dalam Pembelajaran Tarannum Kelas Kemahiran al-Quran (KKQ)" (disertasi, Kuala Lumpur: Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Muhammad, Lukman. (2009). "Tarannum al-Quran Melalui Tariq al-Syatibi: Kajian Terhadap Pengamalannya Dalam Kalangan Qari-Qari Kelantan Ke Majlis Tilawah Al-Quran Peringkat Kebangsaan Malaysia Antara Tahun 1990-2005" (tesis kedoktoran, Kuala Lumpur, Jabatan al-Quran dan al-Hadith, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya.
- Muslim, Abi al-Husayn. (2008). "Ṣaḥiḥ Muslim," dalam *Mawsu'at al-Ḥadith al-Sharif al-Kutub al-Sittah*, ed. Ṣaliḥ bin 'Abd al-'Aziz Al al-Syaykh (Riyad: Dar al-Salam.
- Nik Ja'far, Bin Nik Ismail. (1998). *Qawa'id al-Tarannum*, Kuala Lumpur: Dar al-Fikr.
- Sedek, Bin Ariffin. (2012). "Kaedah Menghafal al-Qur'an Di Institusi Tahfiz Al-Qur'an Di Malaysia: Kajian Perbandingan Di Antara Kaedah Darul Quran, JAKIM Dengan Kaedah al-Huffaz" (tesis kedoktoran, Kuala Lumpur, Jabatan al-Quran dan al-Hadith, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya.
- Wan Fakhrol Razi, Bin W. M. (2008). "Haji Ahmad b. Mat Som Pergau Dan Sumbangannya Dalam Pengajian Tarannum Di Kelantan" (disertasi, Kuala Lumpur: Jabatan al-Quran dan al-Hadith, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya.
- Wan Hilmi, bin W. A. (2014). "Pengaruh Tarannum Qari-Qari Mesir Terhadap Qari-Qari Di Malaysia" (disertasi, Kuala Lumpur: Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Wan Hilmi, W. A. (2010). *Fann Tilawah al-Quran* (Bangi: Fakulti Pengajian Islam.
- Zakaria, S., Noranizah Y., Abdul Fatah, S. (2012). "Pendidikan Menurut Al-Quran dan Sunnah Serta Peranannya Dalam Memperkasakan Tamadun Ummah," *Jurnal Hadhari*.
- Zulkifli M. Y., Saidi Bin Mohd. (2008). "Keupayaan Bacaan Al-Quran Di Kalangan Pelajar Tingkatan Empat: Kajian Di Beberapa Buah Sekolah

Menengah Terpilih Di Negeri Terengganu,”. *Jurnal al-Bayan al-Quran dan al-Hadith*, no. 6.

Zulkifli, bin Abd Mubi. (2014). “Tahap Penguasaan Ilmu Tarannum Dalam Kalangan Guru Kelas Khas Kemahiran Membaca Dan Menghafaz Al-Quran Di Selangor” (disertasi, Kuala Lumpur: Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia.